

a salvat vieți și nimeni nu mai pare să-și amintească de asta. A ocrotit, a vegheat, a ridicat zid de cuvinte în jurul celor care protestau, a căutat căile cele mai eficiente de luptă dreaptă.

actualitatea

2.11.1916 - s-a născut Laurențiu Fulga (m. 1984)
2.11.1921 - s-a născut Virgil Vasilescu (m. 1975)
2.11.1927 - s-a născut Rodica Toth (m. 1996)
2.11.1935 - s-a născut Pallocsay Zsigmond
2.11.1936 - s-a născut Pal Jancsik
 2.11.1968 - s-a născut Sabin Gherman
2.11.1976 - a murit Szilágy Domokos (n. 1938)

3.11.1866 - s-a născut Traian Demetrescu (m. 1896)
3.11.1924 - s-a născut Grigore Beuran
3.11.1924 - s-a născut Paul Cornea
3.11.1938 - s-a născut Nicolae Dragoș
3.11.1943 - s-a născut Alexandru Ecovoiu
3.11.1949 - s-a născut Mihai Minculescu
3.11.1988 - a murit Melania Livadă (n. 1919)

4.11.1906 - s-a născut Horvath Imre
4.11.1930 - s-a născut Horia Aramă
4.11.1937 - a murit D.D. Pătrășcanu (n. 1872)
4.11.1941 - s-a născut Virgil Stanciu
4.11.1945 - s-a născut Ioan Suci
4.11.1966 - a murit Traian Chelariu (n. 1906)
4.11.1970 - a murit Tudor Mușatescu (n. 1903)

5.11.1880 - s-a născut Mihail Sadoveanu (m. 1961)
5.11.1918 - a murit Victor Anestin (n. 1875)
5.11.1935 - s-a născut Radu Selejan (m. 2000)
5.11.1942 - s-a născut Mihai Sin
5.11.1951 - a murit I.C. Vissarion (n. 1879)
5.11.1978 - a murit Nicolae Crevedia (n. 1902)
5.11.1979 - a murit Matei Alexandrescu (n. 1906)

6.11.1905 - s-a născut Simion Stolnicu (m. 1966)
6.11.1914 - s-a născut Alexandru Mitru
6.11.1933 - s-a născut Varró Ilona
6.11.1933 - s-a născut Ilie Purcaru (m. 2008)
6.11.1940 - s-a născut Mihai Zamfir
6.11.1947 - s-a născut Gabriela Danțiș
6.11.1947 - s-a născut Alex. Ștefănescu
6.11.1964 - s-a născut Iustin Panța (m. 2001)
6.11.1993 - a murit Al. Piru (n. 1917)

■ cronica optimistei de ioana pârvulescu

Monica Lovinescu

Pe 19 noiembrie ar fi fost ziua Monicăi Lovinescu. Citesc, în avanpremieră, o carte dedicată de Editura Humanitas acestui eveniment: *Jurnal esențial. Este o selecție, făcută cu mult discernământ și mână sigură de Cristina Cioabă, din toate jurnalele ținute de autoare între 1981 și 2000. Ceea ce ni se oferă acum este un concentrat de viață, asemenea esențelor de parfum puternice și de neuitat.*

Am avut șansa ca, după publicarea unora dintre cărțile mele, să sune telefonul, iar la celălalt capăt să aud vocea cu perfectă dicție radiofonică și cu plăcuta răgușeală, care-i dădea ceva iremediabil boem, a Monicăi Lovinescu. Urma o adevărată cronică orală a volumului abia apărut, o recenzie telefonică rotundă, ageră, generoasă, dovedind un lung exercițiu și un talent înscris probabil în genele ei de fiică de critic literar. Și pentru că, spre surpriza mea, autoarea iese din *Jurnalul esențial* mai vie și mai prezentă ca niciodată, îmi vine să pun și eu mâna pe telefon, să-i spun cât de mult mi-a plăcut „noua” ei carte. Rândurile care urmează n-ar fi existat dacă aș fi putut s-o fac.

Redus la miez, decojit de redundanțe și de fraze-parazit, jurnalul Monicăi Lovinescu pune în lumină, ca oglinzile venețiene, faimoase pentru claritatea lor, un om fără ascunzișuri, frumos și curat. Nici o minciună – nici măcar acele benigne fraze neadevărate cu care avem obiceiul să ne consolăm uneori pe noi înșine – nu încap în aceste pagini. Autoarea a avut, ca puțini alții, vocația și, mai ales, vitejia lucidității și a adevărului. Ceea ce nu înseamnă că nu s-a înșelat, că n-a fost păcălită de destule ori, ci doar că, oricât efort i-ar fi cerut, corecta mereu imaginea oamenilor și a lumii, în căutarea celei reale: o calitate umană și în același timp o „deformație” profesională de jurnalist corect, de om conștient că a vorbi la microfon nu e un premiu, ci o teribilă responsabilitate.

Crescută în interbelic într-o lume liberă, educată estetic de mică, și-a descoperit, după plecarea din țară, în 1947 (în împrejurări care par desprinsе dintr-un film de aventuri) și după stabilirea ei la Paris, o vocație etică. Le-a îmbinat pe amândouă și le-a îndreptat spre România. A vorbit la microfonul

Europei Libere în numele est-eticului (formula îi aparține) căruia i-a sacrificat orice altceva. Este triada, ca să nu spun treimea vieții ei: eticul, esteticul și estul. Acestora le-a dedicat tot timpul și toată grija. Dar să nu ne înșelăm: sacrificiile făcute de Monica Lovinescu (carieră, somn, cărți proprii și, într-o bună măsură, viața personală) nu sunt de dragul unor principii sau valori abstracte, ci de dragul unor oameni concreți pe care se făceau experiențe politice dezastruoase. Se simțea răspunzătoare pentru fiecare dintre cei în suferință sau în pericol, iar dacă exista cea mai mică șansă de ajutor pentru oricare dintre ei, necunoscuți sau cunoscuți, nimic nu o mai putea opri să li-l dea.

A fost dintre oamenii privilegiați care au putut ajuta și ale căror cuvinte drepte se transformă în fapte. A salvat vieți și nimeni nu mai pare să-și amintească de asta. A ocrotit, a vegheat, a ridicat zid de cuvinte în jurul celor care protestau, a căutat căile cele mai eficiente de luptă dreaptă. Iar când n-a știut la timp și n-a putut interveni (cazul Gh. Ursu), a suferit și a compensat prin sensibilizarea presei occidentale, pentru a împiedica, pe cât posibil, ca asemenea lucruri să se mai repete.

O altă descoperire pe care o fac citind acest jurnal vechi și mereu nou, și mereu impresionant, este că sincronismul, teoria lui E. Lovinescu, a funcționat perfect și în cazul Monicăi Lovinescu, însă cu semnul schimbat. Criticul teoretiza sincronizarea noastră cu Occidentul, trăirea în unul și același timp cu acesta. Monica Lovinescu, în schimb, are grijă să se sincronizeze cu Estul, să fie mereu pe aceeași lungime de undă, chiar și la propriu, cu România. Află imediat ce se întâmplă în țară, înaintea celor care trăiesc în ea, ba mai mult, cei care trăiesc în România află adesea abia prin vocea Monicăi, de la Paris, ce se întâmplă la ei acasă. „Noi, care știm totul, citim totul, îi vedem pe toți, trăim în fond la București” spune la un moment dat autoarea.

La a doua lectură, însemnările câștigă o nouă dimensiune. Acum a trecut destul timp pentru a se vedea ansamblul, evoluția și transformările României în ultimele decenii. Prima lectură era bruiată de curiozitate, cum se întâmplă mai mereu cu jurnalele contemporane: cine ce-a spus și ce-a făcut, cum „iese” cutare sau cutare, micile istorii individuale. (Și la acest nivel apar noutăți de perspectivă prin evoluția biografiei personajelor din

jurnal, care obligă mereu la comparații.) La a doua lectură bruiatul dispare, iar documentul istoric se decupează net din cotidian. Iese acum la iveală, după ce autoarea nu mai e, și adevărata ei statură. Într-una din consemnările anilor '80, Monica Lovinescu se amuză că diverși oameni din țară, care n-o văzuseră, dar o auziseră, și-o închipuiau mare, serioasă, îmbrăcată poate în taior, și că s-au mirat aflând că e micuță și poartă blugi! (Recunosc că și eu m-am mirat, la prima întâlnire de la Librăria Kretzulescu, să văd o femeie veselă, plină de căldură, într-o rochie înflorată, pentru că nu înțelegeam cum a putut să înfrunte toate câte le-a înfruntat.) Astăzi, prin acest concentrat de viață, statura Monicăi Lovinescu redobândește dimensiuni simbolice. Dar nu severe, ci, dimpotrivă, cu o dragoste de oameni cum rar se poate întâlni, dorind mereu să se înșele când cineva o dezamăgea.

În *Jurnal esențial* sunt surprinse, mai bine ca oriunde, furtunile psihologice colective pe care le suportam în perioada ceaușistă, cu toată grozăvia lor, dublată pe-alocuri și de comic, și de absurd. Cum se agăța lumea de zvonuri despre comploturi, lovituri de Stat, atentate, boli și operații ale dictatorului, cum se puneau în circulație, pentru a teroriza psihic oamenii, ipotetice măsuri orwelliene, cum se spera mereu într-o salvare picată din cer. Între acestea, ca și între numeroasele provocări și sabotaje, Monica Lovinescu trebuia să discearnă, iar inteligența ei a ajutat-o să cadă rareori în capcană. În ce privește judecata asupra oamenilor, și-o corecta și în rău, și în bine, după caz.

Jurnalul e eliptic, iute, fără cea mai mică grijă stilistică, cu un scop vădit documentar. N-are timp de el, pentru că e mereu contracronometru: „Prea neîntreruptă stare de urgență”, scrie ea în 11 dec. 1985. Deși trăiește în exil, nu marii noștri exilați sunt figurile principale (dar, când apar, e ca într-o minunată piesă de teatru, cu un Cioran atașant, un Ionesco fragil, un Eliade complicat), ci, culmea, în centru sunt oamenii din România, cu toate ale lor. Eul propriu e neglijat – e unul din punctele în care autoarea nu seamănă cu interbelicii –, pentru că o interesează *ceilalți*, dar ar fi stupid să nu vezi, după cortina discreției, adâncimea sentimentelor ei bune și a marilor ei dureri, între care moartea mamei și remușcările cronice ale fiicei. În preajma autoarei e mereu V., Virgil Ierunca. Monica și Virgil, Pamina și Tamino în tinerețe, Baucis și Philemon după ce se trezesc că le-a trecut viața și că nu mai doresc decât să moară împreună. „Doi oameni restabilind «binele» împotriva unui întreg stat organizând răul”, cum a spus Imre Toth despre ei, în 1982. Formulă care e și cea mai concisă prezentare a *Jurnalului esențial*. ■